

USPON PRAVOSLAVNIH FINANSIJA JEDINSTVENE RUSIJE

Miloš D. Lutovac*
Milena Lutovac**

Sažetak: Oduvek je javnost, a posebno ekonomiste interesovala inflacija, uloga države u privredi, odsustvo konkurencije, makro i mikro ekonomske reforme, mogućnost pristupa medijima, produktivnost privrede, devizni kurs, problemi imigracije, spoljne politike, privredna likvidnost, cene proizvoda prirodnih monopola itd. Vredelo bi međutim obratiti pažnju i na neke druge stvari. Ako se ovom tekstu pristupi sa stanovišta one poznate francuske izreke po kojoj se đavo krije u detaljima, i ako se temeljno analiziraju detalji, sigurno je da će se drugačije sagledati svi očaravajući rezultati uspona pravoslavnih finansija jedinstvene Rusije.

Ključne reči: finansije, privredna kriza, životni standard, uspon, rublja

Summary: The public, especially economists, has always been interested in issues such as: inflation, the role of state in the economy, lack of competition, macro and micro economic reforms, the accessibility to the media, economic productivity, interest rate, immigration problems, foreign policies, economic liquidity, product price of natural monopoly, etc. However, it can be very useful to notice some other things. If we approach this paper from the point of view of an old French proverb according to which the devil hides in the details, and if we analyze the details thoroughly, it is sure that we are going to think differently about the amazing results of the rise of orthodox finances of genuine Russia.

Key words: finance, economic crisis, life standard, increase, ruble.

*Umom se Rusija ne može shvatiti,
Aršinom običnim izmeriti:
Ona ima svoju osobenost-
U Rusiju se može jedino verovati.*

ruski pesnik Fjodor Tjutčev

* mr Miloš D. Lutovac, predavač, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

** Milena Lutovac, diplomirani ekonomista

Razvoj pravoslavnih finansija – ruska rublja

Pravoslavni ruski novac pojavio se u XIII veku u Novgorodskoj Republici, tada najrazvijenijoj ruskoj državi. Taj novac se zvao rublja, i prihvatile su ga sve ruske zemlje. Tadašnja rublja bila je u obliku srebrne poluge od 200 grama. U XV veku rublju je privremeno potisnula denjga, koja je takođe bila od srebra. U međuvremenu, monetarni stručnjaci nisu jasno precizirali poreklo rublje. Tokom jedanaestog veka smatralo se da naziv „rublja“ potiče od reči „obrubak“ (odlomak, osečak) zlata ili srebra.¹ U dvanaestom veku, pak, smatralo se da rublja vodi poreklo od arapske reči „rubh“ (četvrtina) kao četvrti deo grivne, jedinice za obračunavanje u drevnoj Rusiji.²

Rublju je u ekonomski i finansijski život vratila Jelena Glinska³ 1534. godine. Iste godine za glavnu obračunsku jedinicu jedinstvenog monetarnog sistema ruske države proglašena je rublja od 68 grama. Ona se sastojala od 100 kopejki, ili 200 denjgi, odnosno 400 poluški, koje su kasnije isčezle iz upotrebe, sem kopejke. Izrada kopejki od bakra počela je 1062. godine u Moskvi, kada je izbila takozvana Bakarna buna. Od tog momenta pa nadalje, ni Petar Prvi⁴, ni Katarina Druga⁵ nisu uspeli da stvore ruski novac koji je imun na devalvaciju. Meseca oktobra 1917. godine upotrebljena je papirna rublja kao zamena za 6-7 predratnih kopejki. Tokom 1921. godine Sovjetska Rusija pribegla je kovanju srebrne rublje. U 1922. godini pojavio se papirni červonec, koji se zamenjivao za 10 rubalja u zlatu. Do velike socijalističke novčane reforme u SSSR dolazi 1924. godine, kada su uvedene nove novčanice. To je trajalo do 1947. godine kada je sprovedena druga novčana reforma. Sve do 1961. godine funkcionisao je novoinstitucionalizovani monetarni sistem posle Drugog svetskog rata. Početkom 1961. godine rublja je pokrivena sa 0,987412 grama čistog zlata. Tada je utvrđen zvanični kurs od 90 kopejki za 1 američki dolar. Taj odnos se zadržao više od 30 godina i trajao je do raspada SSSR, odnosno do stvaranja monetarnog suvereniteta pravoslavne Rusije, koja je sprovela novu novčanu reformu, kako bi se oslobodila nasleđenih sovjetskih novčanica sa Lenjinovim likom emitovanih pre 1993. godine.⁶

Zona rublje

Danas aktuelne rekordne cene nafte, benzina, hipotekarna kriza u SAD i strmoglavi pad dolara, u celom svetu ukazuju na realnu mogućnost izbijanja nove velike ekonomske krize. Realno posmatrano, globalni finansijski sistem nalazi se pred slomom jer se sav svetski novac „štampa na jednom mestu-u SAD“,⁷ Takođe, problem je u tome što se sva svetska ekonomija zasniva na dolaru, tj 80% svetskih transakcija.⁸ Nova velika ekonomska kriza teško bi pogodila Rusiju prvenstveno zbog velikog uvoza, a i zato što je ruska privreda „najotvorenija ekonomija od velikih svetskih“. Kao jedino ispravno rešenje pojedini ruski ekonomisti predlažu formiranje „zone rublje“ u početku na teritoriji ZND, a potom sve dalje i dalje. Rusija za to ima resurse, naftu i gas. Ako novi premijer Rusije uvede „zonu rublje“ svetska ekonomija koja se zasniva na dolaru pretrpeće velike izmene. Jasno je šta bi to značilo za američku ekonomiju i njihovih 737 vojnih baza u inostranstvu. To bih bio veći udarac za Vašington nego promašeni rat u Iraku i Avganistanu. Ali da li će Vladimir Vladimirovič Putin doneti takvu odluku, ostaje da se vidi. Prema tome, moguće je da Putin donese ovu sudbonosnu odluku za svetsku ekonomiju, u slučaju da nastupi nova velika ekonomska

¹ Ž. Ristić, A. Živković, *Finansijska makroekonomija*, Čigoja štampa, Beograd, 1998, str. 421.

² Isto, str. 422.

³ Supruga moskovskog kneza Vasilija Trećeg i majka prvog ruskog cara Ivana Groznog.

⁴ Petar Prvi je 1704. godine pustio u opticaj srebrne rublje.

⁵ Odobriala kovanje zlatne rublje 1779. godine.

⁶ Ž Ristić, A. Živković, *Finansijska makroekonomija*, Čigoja štampa, Beograd, 1998, str. 422-423.

⁷ Detaljnije pogledati pisanje „Komsomolskaja pravda“, i preveden tekst u dnevnom listu „Pravda“ od 6.8.2008. godine.

⁸ P. Jovanović Gavrilović, *Međunarodno poslovno finansiranje*, Ekonomski fakultet, Beograd, 2004, str. 142-149.

kriza. Takva odluka bi izmenila ekonomski sistem koji mi poznajemo i koji se zasnivao na monopolu dolara. Neizbežno ova odluka odrazila bi se i na Srbiju. Ali i posle takve sudbonosne promene, pitanje je da li bi naši „dolaroljubci i evroljubci“ i nepopravljivi zaljubljenici u SAD i EU uspeali da shvate vrednost promena.

Vreme krize – kako preživeti raspad SSSR

Rusija je u dvadesetom veku uvek davala osnovni ton evropskom i svetskom orkestru. Sredinom 80-tih godina Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika je bio na vrhuncu svojih mogućnosti.

Brzina ekonomskog razvoja, koji je tokom 2-3 decenije bio veći od srednjoevropskih pokazatelja, omogućio je da se životni standard stanovništva znatno popravi. Doduše, to je još uvek bilo daleko od zapadnoevropskog, a pogotovo od američkog standarda stanovništva. Ipak, u nekim oblastima kao što je obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, ako se ima u vidu dostupnost ogromnom sistemu sanatorijuma i domova za odmor, sovjetski standard je bio čak i iznad evropskog nivoa.

Međutim, politički i ekonomski režim je postepeno nestajao, a metalna zavesa koja je delila SSSR od zapadnog sveta postajala je sve poroznija i kroz nju su prodirale zapadne kulture, ideje i modeli ponašanja. Mihail Sergejevič Gorbačov i tadašnja politička elita nisu uspeali da obezbede mirnu ekonomsku i političku transformaciju društva, kao što je to uradila Španija posle Franka ili Kina posle Mao Ce Tunga. Kao rezultat nove situacije nastale stvaranjem Zajednice Nezavisnih Država (ZND), 25. decembra 1991. godine Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika obustavlja svoju aktivnost tj. prestaje da postoji.⁹

Žitelji „Saveza nerazrušivog, republika slobodnih“¹⁰ zaspali su u jednoj, a probudili se u neakvoj drugoj državi. Tada na čelo još uvek jake države Rusije dolazi Boris Nikolajevič Jeljcin, a sa njim dolazi i ekonomska i politička kriza, koja zahvata rusko društvo. Tokom osam godina njegove vladavine, zemlja je od svetske velesile spala na nivo zemlje u razvoju. To što se dogodilo tokom devedesetih godina prošlog veka, odbacilo je Rusiju daleko nazad, spustilo je tako nisko. Raspad velikog SSSR, tragični politički prevrati, ogromna ekonomska kriza, raspad državne strukture, socijalni krah, neuspele ekonomske reforme, korupcija, ratovi, rasprodaja državne imovine, porazi na međunarodnoj ekonomskoj i političkoj areni, milioni prevarenih štediša, neisplaćene zarade i privredni kaos. Ovo su samo neki od događaja koji su karakterisali mračne '90-te godine u istoriji Rusije.¹¹ Reforme koje su sproveli izabranici tadašnjeg predsednika Jeljcina, bile su praćene inflacijom, smanjenjem proizvodnje i drastičnim padom nivoa i kvaliteta života. Tu su bila i prisutna obećanja da će sve ovo kratko trajati, a da posle toga narod čeka procvat i blagostanje. Ali sve je bilo obrnuto, i krizno ekonomsko stanje se zadržalo skoro celu deceniju.¹²

Ekonomska kriza, je postepeno ali sigurno postajala sve veća i teža. Bruto nacionalni dohodak¹³ smanjio se za 5% tokom 1991. godine, da bi 1992. godine pao za još 14,5%. Istovremeno proizvodnja je padala sve brže i brže, tako da je 1993. god. proizvodnja pala za 9,7 procenata, a budžetski deficit za 1994. god. iznosio je 10,7%.¹⁴

Državna kasa tj. budžet popunjavao se pretežno štampanjem novog novca i puštanjem istog u opticaj. Tako se u novu 1995. godinu ušlo sa ogromnim državnim dugovima, nezaposlenošću, inflacijom, bez investicija i sa ogromnim budžetskim deficitom. Nakon svega ovoga u Rusiji će uslediti niz neuspelih pokušaja stabilizacije, koji će završiti najvećom ekonomskom pljačkom na svetu. Neprocenjivo, ogromno bogastvo Rusije podelilo je međusobno oko dvadeset ljudi, koji su kasnije nazvani „oligarsima“ jer su zahvaljujući

⁹ Đ. Milošević, *Rusija na raskršću*, Prometej, Novi Sad 2003, str. 15.

¹⁰ Prvi stih Sovjetske himne.

¹¹ Đ. Milošević, *Rusija na raskršću*, Prometej, Novi Sad. 2003. str. 18.

¹² Nedeljne informativne novine, 2007., *NIN*, Beograd: Nedeljne informativne novine, od 6.12.2007. godine, str., 12-16.

¹³ S. Devetaković, B. Jovanović Gavrilović, G. Rikalović, *Nacionalna ekonomija*, Ekonomski fakultet, Beograd, 2006, str. 30-33.

¹⁴ Videti pisanje časopisa *NIN* od 13.7.2007. godine, str. 52-54.

svojoj finansijskoj moći prigrabili i politički uticaj u državi. Moćne finansijsko-medijske imperije od oko dvadesetak u narodu omraženih tajkuna, tadašnjeg predsednika Rusije „strpali su u džep“.

Takva vlast sa oligarsima na čelu, jedva je održavala minimalni red na ulicama, i zadržavala nezadovoljne milione ljudi od pobune zbog gladi.¹⁵ Počinje opšti haos. Državna imovina je razgrabljena preko noći, glavni junak u zemlji više nije ni generalni sekretar, ni predsednik već bandit. Novi bogataši, njih dvadesetak razdelili su bogastvo šestine planete. Dok mali broj ljudi nemilosrdno pljačka državu, Jeljcin se na zapadu zadužuje pod neverovatno lošim uslovima. Umesto uobičajenih 1-2% kamata, on pristaje na kredite sa 7%, a u nekim slučajevima i čak 13% kamate. Novonastali bogataši od 1996. godine u Rusiji zauzimaju glavne finansijske i političke položaje u državi. I dok oni kupuju avione i vile po svetu, narod u Rusiji bukvalno gladuje i nema ni prebijene „kopejke“ u džepu. Napaćeno i osiromašeno stanovništvo jedini spas za preživljavanje nalazi u obrađivanju baštica svojih „dača“, to jest čuvenih sovjetskih „šest sotok“.¹⁶ U vreme kada u prodavnicama nije bilo gotovo ničega, ni hleba, ni mleka, pa čak ni šibica, „dača“ je obezbeđivala osnovne potrebe osiromašenih porodica ruskog naroda.

Iz države je veštim manipulacijama¹⁷ do 2000. godine, prema raznim procenama izneto između 300-500 milijardi dolara. Da bi se shvatila vrednost tog novca treba napomenuti, da je državni budžet Rusije u to vreme iznosio 30 milijardi dolara. Na kraju dvadesetog veka ruska država je postala „prosjak sa atomskom bombom“.

Međutim, tu i takvu Rusiju, ekonomski iscrpljenu, napaćenu državu i osiromašen narod Boris Nikolajevič Jeljcin, na iznenađenje celog sveta, a obezbedivši prvo garancije za sebe i svoju porodicu, pred novu 2000. godinu (tačnije 31. decembra 1999. god. tačno u podne, a ne u ponoć kako se to radilo svih predhodnih decenija), predaje gotovo potpuno anonimnom čoveku. Od tog 31. decembra 1999. godine vršilac dužnosti predsednika Ruske Federacije, a od 26. marta 2000. godine predsednik Rusije postaje Vladimir Vladimirovič Putin, čovek koji će Rusiji vratiti svetsku snagu i moć.

Preporoditelj Rusije

„Kome nije žao Sovjetskog Saveza taj nema srca, a ko misli da se on može obnoviti taj nema pameti“, rekao je svojevremeno Vladimir Vladimirovič Putin. Čovek koji je ovo izgovorio dokazuje da ima i srca i pameti.¹⁸ Ko od ekonomista nije pažljivo pratio šta Putin godinama govori i radi, sada se gorko kaje, ili još uvek ništa ne razume.

Vreme od početka 2000. godine nazvano je „vremenom preporoda i stabilnosti Rusije“. Kada je došao na vlast Rusija se skoro pretvorila u nepostojeću državu. Ali ruski predsednik je počeo, ne osvrćući se na EU i SAD, da zatvara jednu po jednu od 99 rupa na ruskom brodu koji je tonuo. Državni aparat Ruske Federacije počeo je da se brine o ekonomskoj stabilnosti, a to je ono što je tada bilo zaista neophodno celom društvu. Ekonomske rezultate takvih stavova narod je osetio na svojoj koži. U odnosu na period pre osam godina kada je došao na vlast, Rusija se toliko promenila da ne može da se prepozna. Ona danas po obimu bruto nacionalnog dohotka ulazi u deset prvih zemalja sveta. Državne rezerve su preko 530 milijardi dolara, a do sada nikada nisu bile tolike. Po visini deviznih rezervi trenutno ispred Rusije nalaze se samo Kina (sa 1434 mlrd. dolara) i Japan (sa 945 milijardi \$). Lagano, korak po korak, preduzimani su valjani ekonomski potezi. Počeo je da se oporavlja životni standard naroda kao i njihova pravna bezbednost. Državni budžet je

¹⁵ D. Milošević, *Rusija na raskršću*, Prometej, Novi Sad, 2003, str. 165-226.

¹⁶ Bašte koje nisu smele biti veće od šest ar i zemlje, su čuvene sovjetske „šest sotok“, maksimum koji je čovek mogao imati, a da ne bude proglašen za kulaka.

¹⁷ Ž. Ristić, *Globalni fiskalni menadžment*, Savremena administracija, Beograd, 2000, str. 705-730.

¹⁸ Naš pečat, 2008., *Pečat*, Beograd: Naš pečat, str 3., od 23.5.2008. godine.

izbalansiran, plate i penzije su počele redovno da se isplaćuju, a sniženi su i stabilizacioni porezi, koji su polako počeli da pune državnu kasu.¹⁹

Skok cena nafte veoma je pomogao ostvarivanju Putinovih planova. U međuvremenu je završena privatizacija krupnih preduzeća, dok su velike naftne kompanije, koje je trebalo da budu prodate kompanijama iz SAD, poput „Jukos-a“, vraćene u ruke države. Naravno, okolnosti su Ruskoj Federaciji išle naruku. Cene prirodnog gasa, a pogotovo nafte vrtoglavo su rasle, a predsednik Rusije je umeo da shvati da su gas i nafta mnogo bolje i korisnije oružije od atomske bombe.

Ako se na jednu stranu stavi Rusija, a na drugu ostale članice grupe G-8, onda se vide zanimljivi podaci. Rusiji pripada 27% svetskih rezervi gasa i 6% rezervi nafte, a ostalih sedam zemalja poseduje ukupno 4% gasa i 9% nafte.²⁰ U februaru 2003. godine osnovan je Stabilizacioni fond u koji se uplaćuju sve carine od izvoza nafte i naftnih derivata, kao i deo poreza od ruda, u vreme kad cena nafte nije niža od 18,5 dolara. Ta sredstva se mogu koristiti samo u slučaju da cena nafte padne ispod 12\$. Cena ne samo da nije pala, ona je nezadrživo rasla da bi danas bila 100\$. Stabilizacioni fond koji je po planu trebalo da sadrži 500 milijardi dolara napunjen je za samo godinu dana. Osim naftnog sektora, evidentan je uspešan razvoj vojne industrije, crne i obojene metalurgije, poljoprivrede. Rusija danas ima prepun Stabilizacioni fond, Inovacioni fond, fond budućih pokolenja. To je osiguranje da ukoliko cene nafte padnu, narod neće ostati na prosjačkom štapu. Tokom 2007. godine stvorene su Ujedinjene korporacije u avio-industriji, kao i Ujedinjene korporacije brodogradnje i obojene metalurgije. Stvorene su i svetske kompanije „Rostehnologije“ i „Rosatom“.

Dakle, ekonomske pozicije Rusije učvršćene su na svetskom tržištu. Rusija je ponovo postala gordi i samouverena, a Evropa je prožeta krizom. O krizi u SAD da i ne govorimo. Rusija je danas Evropi daleko značajnija nego Evropa njoj, pa neće biti čudno ako uskoro počne konkurentska borba između evropskih država za pravo na „poseban odnos“ sa Rusijom, što naravno podrazumeva i privilegovan pristup gasu i nafti.

Rusija brzo grabi napred

Tokom proteklih osam godina prosečna plata u Rusiji porasla je devet, a penzija sedam puta. U istom periodu GDP Rusije uvećan je šest i po puta,²¹ tj. sa 196 na 1300 milijardi \$. Putinova Rusija postala je i najveći svetski proizvođač nafte (490 miliona tona godišnje). Nije reč samo o tome da Rusija koristi svoje energetske resurse, jer ih je isuviše dugo bagatelisala, već je u pitanju osujećivanje terora kojem je svet od strane Sjedinjenih Američkih Država isuviše dugo izložen. Obim poljoprivredne proizvodnje povećan je tri puta za osam godina, a stambena izgradnja dva puta. Takođe, izvoz je povećan gotovo pet puta (sa 75,6 na 355,5 milijardi dolara), a uvoz skoro šestostruko uvećan (sa 39,5 na 223,4 mrd. \$).

Budžet je povećan 10 puta i uvek je u suficitu. Devizne rezerve su sa 12,456 mlrd. \$ koliko su iznosile 1. januara 2000. godine, uvećane na 534,422 milijardi dolara koliko su iznosile 1. marta 2008. godine, po čemu je Rusija sada treća u svetu.

Prema tome, Rusija se budi iz pasivnog suprostavljanja jednopolarnom svetu i prelazi na aktivno učešće u međunarodnim delima i na međunarodnom tržištu. Rusija je vratila sve dugove međunarodnim finansijskim institucijama pre vremena, i još je na samitu G-8 održanom u Sankt Peterburgu oprostila dugove siromašnim afričkim zemljama.

Takođe, mora se usvojiti aksiom građenja partnerstva na principu ravnopravnosti, između dve države kakve su SAD i Rusija. Amerika se prema Rusiji ne može više ponašati kao prema mlađem bratu, a vremena kada je Jeljcin spoljnopolitičke odluke donosio prethodno izračunavši koliko je vremena ostalo do dospeća sledeće rate kredita odavno su prošla. Rusija se vratila na svetsku političku i ekonomsku scenu mnogo brže nego što

¹⁹ R. Medvedev, *Putin, povratak Rusije*, Novosti, Beograd, 2007, str. 241-252.

²⁰ Politika novine i magazin, 2006., *Politika*, Beograd: Politika novine i magazin, od 13.7.2006. godine.

²¹ Videti pisanje listova „Komersant“ i preveden tekst u časopisu „Pečat“ od 23. maja 2008. godine, str.38.

je iko, pa i ona sama, mogao da veruje. Evropska unija je počela to da shvata, a Sjedinjene Američke Države treba to tek da shvate, kako to reče i sam Putin „Drug vuk ujede i ni na šta se ne obazire. Sjedinjene Države su prekoračile svoje nacionalne granice u svim oblastima – i u ekonomiji, i u politici i u humanoj sferi”.²²

Umesto zaključka

Narod Rusije zahvalan je Vladimiru Vladimiroviču Putinu pre svega zato što mu je vratio ponos. Posle strašnih, ekonomski jedva pregrmljenih, devedesetih, danas više nije sramota biti Rus. Ranije su sovjetski ljudi sa zavišću gledali na zapadno izobilje, a danas su postali najbolji kupci po svetskim mondenskim mestima. Konvertibilna rublja, sopstvena berza sirovina, brzi razvoj tržišta akcija, a sve što je nekad izgledalo nemoguće danas su planovi za blisku budućnost Rusije. Pored zemalja Bliskog istoka, Rusija je izgradila prijateljske odnose sa Kinom, Indijom, Kazakstanom-zemljama koje su tokom poslednjih deceniju i po uspele da naprave gotovo neverovatan napredak u ekonomiji. Dakle, Rusija je i dalje bogata zemlja. Istina je da se ona ne uklapa u principe zapadne demokratije. I nacionalni dohodak joj je manji nego u ostalim zemljama grupe G-8. Ipak, Rusija krupnim koracima ide napred, ide svojim putem boreći se za pravo da je na tom putu ne ometaju, a sposobna je da se za to pravo izbori. Ali koliko god bila autoritarna ruska država i društvo bez obzira na sve ide prema tržištu i demokratiji. Sve ono što će se dotle događati, novo je ulaganje u ekonomsku i opštu stabilnost Rusije.

Po mišljenjima koja uglavnom dolaze iz Kremlja, Rusija je najteže prebrodila. Zemlja korača u sigurnu budućnost, potpuno oslobođena svih stega. Povratka u prošlost ne može biti. Ona polako ali sigurno dobija fizionomiju slobodnog demokratskog društva sa tržišnom privredom, integriše se u evropsku zajednicu naroda i država. Ogromna, prirodno bogata i vojnički snažna, Rusija se afirmiše kao nezaobilazni faktor međunarodne zajednice. Njen glas se u svetu čuje i poštuje.

Ako neko u ovom radu prepozna simpatije prema Rusiji i Rusima neće pogrešiti. Ali svakom normalnom čoveku mora biti veoma drago što svet nije više prepušten na milost i nemilost brutalnog nasilnika, koga iz milošte nazivaju svetskim policajcem, a koga Srbija i Crna Gora, kao i srpski narod prepoznaju kao „Milosrdnog anđela”. Takođe, ako se ovaj stav nekome čini neshvatljiv možemo se podsetiti Njegoševih reči iz „Gorskog vijenca”: „Nije vino pošto pređe beše. Nije svijet ono što mišljaste, Velja kruška u grlo zapadne”.

*O retka srećo vremena u kojima smeš misliti što hoćeš,
a reći možeš što misliš.*

Tacit

Literatura

- [1] Devetaković S., Jovanović Gavrilović B., Rikalović G., (2006) , *Nacionalna ekonomija*, Beograd, Ekonomski fakultet

²² Deo iz govora predsednika Ruske Federacije na Međunarodnoj konferenciji o bezbednosti održanoj u Minhenu, takozvanom političkom Davosu.

- [2] Jovanović Gavrilović, P., (2004), *Međunarodno poslovno finansiranje*, Beograd, Ekonomski fakultet
- [3] Medvedev, R., (2007), *Putin, povratak Rusije*, Beograd, Novosti
- [4] Milošević, Đ., (2003), *Rusija na raskršću*, Novi Sad, Prometej
- [5] Naš pečat, (2008), *Pečat*, Beograd, Naš pečat, od 23.5.2008.
- [6] Nedeljne informativne novine, (2007), *NIN*, Beograd, Nedeljne informativne novine, od 13.7.2007. i 6.12.2007.
- [7] Politika novine i magazin, (2006), *Politika*, Beograd, Politika novine i magazin, od 13.7.2006.
- [8] Pravda pres, (2008), *Pravda*, Beograd, Pravda pres, od 6.8.2008.
- [9] Ristić, Ž., (2000), *Globalni fiskalni menadžment*, Beograd, Savremena administracija
- [10] Ristić, Ž., Živković A., (1998), *Finansijska makroekonomija*, Beograd, Čigoja štampa